

„In Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXIX Nr. 3 (162) *** OCTOMBRIE 2025 *** 8 PAGINI ***

Parteneriat media cu Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România (UZPR)

Eveniment

Cuvântul d-lui conferențiar univ. dr. Ovidiu Ursa, cu ocazia dezvelirii bustului regretatului dascăl și muzeograf SEVER URSA

Stimați invitați, dragi măiereni,

Poveștile, ca și oamenii, au un început și un sfârșit. Dacă ne este dor, dacă nu vrem să uităm omul, trebuie să continuăm să îi spunem povestea, să o lăsăm să ne inspire.

neostoite, pentru perseverență și prietenie.

Mulțumiri celorlalți membri ai Comitetului de Inițiativă, precum și Redacției Revistei *Cuibul Visurilor*.

Desigur, le mulțumesc celor care au

contribuit la realizarea și ridicarea bustului – în special sculptorilor Mircea Mocanu și Alexandru Mocanu, care au desăvârșit ceea ce a început regretatul Ioan Deac. Îi mulțumesc domnului Ioan Șot pentru generozitatea cu care a donat soclul, domnului Vasile Sângeorzan pentru transportul soclului și domnului Daniel Boca pentru așezarea acestuia, precum și tuturor celor care au susținut, material sau doar cu sufletul, această lucrare.

Mulțumiri adresez instituției pe care o numesc acum în mod generic, Școala din Maieru, cadrelor didactice și elevilor care duc mai departe flacăra aprinsă de profesorul Sever Ursa. Mulțumesc Bisericii, întotdeauna alături de

noi în momentele de bucurie și de durere.

Și, desigur, mulțumiri comunității măierene, care prin prezență și rezonanță, dovedește că Sever Ursa rămâne parte din sufletul satului.

Un gând special de recunoștință și mulțumire îndrept către fratele meu, Liviu, și soția lui, Elena, profesori devotați ai Școlii măierene, care i-au stat tatălui meu alături nu doar în timpul activității sale, dar și în anii grei ai suferinței și care au, în continuare, grijă de mama, cu aceeași dăruire.

Le mulțumesc tuturor celor nenumiți aici – și îmi cer iertare dacă numele lor rămâne nerostit, însă ei nu sunt, în niciun caz, anonimi – toți cei care, de-a lungul anilor, au fost aproape de tatăl meu în munca lui culturală și educațională.

Odată cu dezvelirea bustului în fața Muzeului, se lansează și volumul *Sever Ursa și Cuibul Visurilor*, ediție

(continuare în pagina 2)

Ovidiu URSA

Portret

Viorel-Daniel Partene

A trecut ceva timp de când Viorel-Daniel Partene trăiește un nou și atât de frumos statut alături de intelectualitatea măiereană, cel de fidel „paznic” al Muzeului „Cuibul Visurilor” din localitatea noastră.

Sunt convins că muzeul și mândria de a-și întâmpina oaspeții în pragul acestuia i-au oferit curajul și oportunitatea de a-și valorifica puterea intelectuală care stătea ascunsă, dar bine sedimentată în adâncul conștiinței sale de tânăr dascăl. Acest lucru ne-a oferit și nouă, celor care l-am cunoscut, bucuria de a descoperi transformarea aproape miraculoasă a lui Viorel dintr-un om modest și așezat, într-un adevărat purtător de cuvânt al „Maierului de astăzi”, dar cu multiple calități pe care le deținea încă din timpul Maierului de ieri.

Viorel-Daniel a început cu o firească timiditate să-și construiască o temeinică imagine de nou continuator al istoriei și tradiției locale împrăstiate generos printre numeroasele documente și obiecte din muzeu, pe care le-a văzut acum cu alți ochi, mult mai iscoditori decât cei ai copilăriei sau ai adolescenței. A intrat în colectivul de redacție al revistei „Cuibul Visurilor”, o altă platformă de lansare a viitoarei sale îndeletniciri spirituale, unde a găsit o caldă înțelegere din partea celor care, cu încăpățănare scriitoricească, continuă să o tipărească.

Face parte dintr-o generație cu sănătoase preocupări intelectuale pe care astăzi le valorifică în proză, poezie, ziaristică, dar și în documentate ghidaje în muzeul măierean. Asta nu-l împiedică să îmbine viața sa comunitară cu o foame nestăpânită pentru cultul pământului și al roadelor sale. Viorel este într-o perpetuă unire cu natura. Acolo, cu coasa, cu grebla sau cu sapa, unelte cu care nu i-a fost niciodată rușine să-și cinstească ogorul, își desăvârșește, împreună cu minunata sa familie, o viață plină de curățenie sufletească.

Este continuatorul providențial al pasiunii pentru adevăratele valori culturale și istorice pe care profesorul Sever Ursa, tatăl meu, le-a promovat prin scris și grai sau le-a adunat cu migală, timp de o viață și pe care, astăzi, le vedem expuse în vitrinele muzeului. Cu siguranță, le veghează pe toate de acolo de unde Dumnezeu l-a binecuvântat cu odihnă veșnică.

(continuare în pagina 2)

Liviu URSA

În acest număr al revistei sunt cuprinse fotografiile de la omagierea regretatului profesor SEVER URSA (1932-2021), ce a avut loc, la Maieru, la data de 14 septembrie 2025.

Dezvelirea bustului regretatului Sever Ursa, de către dl. Vasile Borș - primar, dl. Vasile Deac - viceprimar, dl. Nicu Cîrdan - director, și d-nii profesori Liviu Ursa și Ovidiu Ursa, fiii regretatului profesor

Astăzi, la dezvelirea bustului profesorului Sever Ursa și lansarea volumului omagial, trăiesc un moment de emoție și de recunoștință. Pentru mine, nu este doar o ceremonie publică, ci și o reîntâlnire cu amintirea părintelui nostru – dascăl și om al culturii, care a iubit Maierul și oamenii acestor locuri cu toată ființa. Poate că omagiul de astăzi ne va ajuta să înțelegem mai bine că identitatea unei comunități se clădește prin susținerea în timp real a valorilor umane, culturale, profesionale contemporane nouă – un efort pe care nu îl facem întotdeauna – dar și prin recunoștință și respect, azi arătate cu prisosință, față de înaintași.

Adresez mulțumirile noastre din inimă domnului primar Vasile Borș, viceprimarului Vasile Deac, și Primăriei Comunei Maieru pentru această inițiativă de suflet și pentru sprijinul dedicat păstrării memoriei tatălui meu.

Profundă recunoștință profesorului Icu Crăciun, cel mai apropiat colaborator al tatălui meu, pentru eforturile

Bustul profesorului SEVER URSA, executat de sculptorii Mircea Mocanu și Alexandru Mocanu

Eveniment**Cuvântul d-lui conferențiar univ. dr. Ovidiu Ursa, cu ocazia dezvelirii bustului regretatului dascăl și muzeograf SEVER URSA***(continuare din pagina 1)*

pregătită cu multă muncă, cu grijă și pasiune de către profesorul și muzeograful Viorel-Daniel Partene. Această carte este, în sine, povestea de care vorbeam la început și un omagiu care așază viața și

gândurile tatălui meu în patrimoniul cultural al comunității. Îi mulțumesc pentru tot ceea ce face la Muzeul din Maieru, pentru Expoziția Omagială și îl felicit ca editor și pe această cale.

Astăzi, bustul și cartea sunt două semne ale memoriei vii: unul așezat în bronz, celălalt între paginile unei cărți. Semne ale memoriei sunt și Muzeul în care ne aflăm și Școala, locuri unde tata a trudit, a visat și a ars până la sfârșit. Împreună, ele ne arată că un om trăiește mai departe prin ceea ce a zidit și, așa cum vedem astăzi, prin flacăra ținută aprinsă de către cei care îi duc mai departe idealurile și îi păstrează vie amintirea.

Vă mulțumesc!

Ovidiu URSA

Maieru, 14 septembrie 2025

Alte aspecte de la dezvelirea bustului regretatului profesor Sever Ursa, bust aflat în fața Muzeului „Cuibul visurilor” Maieru

Eveniment**Cinstirea memoriei Profesorului Sever Ursa**

Duminică, 14 septembrie 2025, la Maieru, au avut loc trei evenimente dedicate regretatului Profesor Sever Ursa:

- dezvelirea și sfințirea bustului distinsului Profesor, operă a sculptorilor Mircea și Alexandru Mocanu;
- lansarea volumului „Sever Ursa și CUIBUL VISURILOR” (900 pagini), editat de profesorul Viorel-Daniel Partene, muzeograful Muzeului „Cuibul visurilor”, volum apărut cu sprijinul Primăriei din Maieru;
- vizitarea expoziției permanente „Viața și opera Profesorului Sever Ursa”, din cadrul muzeului.

Slujba de sfințire a fost înfăptuită de preoții: Radu Mureșan, Ionuț Drăgan și Florin Miclea. În cuvântul său, primarul comunei Maieru, dl. Vasile Borș, a evocat calvarul familiei Ursa Victoria și Augustin în perioada refugiului din anii 1940-1944 în județele Suceava și Arad, împreună cu cei doi fii, Sever și Victor, în vârstă de 8, respectiv, 6 ani, pentru ca, în anii 50, tatăl lor să cunoască și tratamentul pușcăriilor comuniste; apoi, s-a referit la viața distinsului cărturar Sever Ursa, scoțând în evidență rafinamentul și dăruirea în instruirea generațiilor de elevi care i-au trecut prin suflet, exercitând o influență benefică asupra acestora. „Domnul Sever Ursa – a concluzionat edilul - a fost un dascăl patriot în spiritul Școlii Ardelenne și al ASTREI, el rămânând un model civic pentru cei de aproape, dar și pentru ucenicii săi, cărora le-a modelat spiritul și conștiința”. Celălalt frate, Victor, a ajuns un apreciat profesor universitar dr. la Facultatea de Drept (catedra de criminalistică) din Cluj-Napoca, din păcate și el trecut la cele veșnice.

În numele familiei Ursa, a vorbit dl. Ovidiu Ursa, fiul Profesorului, conferențiar universitar dr. la Universitatea de Medicină „Iuliu Hașeganu” din Cluj-Napoca, care a mulțumit tuturor celor care s-au implicat la reușita acestui eveniment; e vorba de dl. primar Vasile Borș, dl. viceprimar Vasile Deac, membrii Consiliului local, directorii Liceului Tehnologic „Liviu Rebreanu”, dl. Ioan Șot, patronul firmei „Andezitul” din Poiana Ilvei, cel care a donat pedestalul și soclul pentru bustul Profesorului, dl. Vasile Sângeorzan, cel care le-a adus de la Poiana Ilvei la Maieru, dl. Daniel Boca pentru instalarea acestora și, firește, celor doi sculptori. Un cuvânt, special, de mulțumire i-a adus d-lui Viorel-Daniel Partene, editorul cărții, și implicării sale în realizarea expoziției permanente dedicată Profesorului.

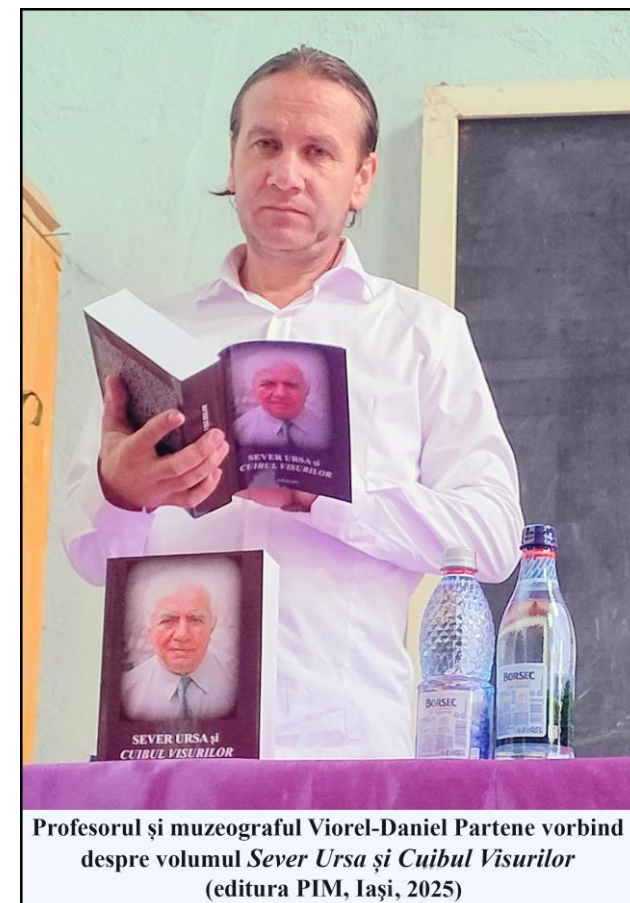
Profesorul universitar dr. Lazăr Avram, decanul Facultății de Petrol și Gaze din Ploiești, membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala București, a subliniat faptul că Sever Ursa „a onorat aleasa misiune de dascăl nepărtinitor în școala măiereană, școală în care, cu ani în urmă, a început să deprindă și el respectul pentru valori în pofida vremurilor grele și aspre pe care le-a trăit”. În continuare, dl. Icu Crăciun, prefațatorul cărții, a arătat că volumul acesta este al doilea dedicat omagierii Profesorului; în anul 2013, scriitorul Aurel Podaru a publicat volumul „Sever Ursa, un ziditor”, cu o prefață de prof. univ. dr. Mihaela Ursa și postfață de Icu Crăciun, redactorul-șef al publicației „Cuibul visurilor”. „Ca *spiritus rector* al revistei „Cuibul visurilor”, a subliniat Icu Crăciun, el a imprimat colectivului de redacție, dar și colaboratorilor inimoși, o înnodare trainică a trecutului cu prezentul, cu personalități locale, județene ori naționale, trecute cu bună știință, în uitare în anii apăsători ai epocii comuniste. Astăzi, această revistă, prin ucenicii domniei sale, trăiește o viață neverosimil de lungă, cu apariție neîntreruptă de 29 de ani în mare zbuciumată a publicisticii postdecembriste”.

Au mai luat cuvântul: profesoara Maria Avram, profesorul universitar dr. Grigore Avram, Maxim Boșca, profesoara Alina Miclea, profesoara Ana-Maria Ureche, cu toții scoțând în evidență virtuțile acestui profesor exigent și respectat, cărturar erudit și riguros, fertil promotor cultural, toate aceste ipostaze dedicate, printr-o activitate rodnică, în slujba educației și culturii române.

În calitate de editor, profesorul Viorel-Daniel Partene a arătat că a structurat volumul în cinci capitole: I. Viața, opera și activitatea lui Sever Ursa; II. Spicuri din Cartea de Onoare a Muzeului „Cuibul visurilor” din Maieru; III. Necrologuri; IV. Ecouri; V. Anexe, explicând ce conține fiecare. Referindu-se la capitolul Anexe, dl. profesor a spus că el adună un număr de circa 150 de fotografii cu Profesorul, dar și multe diplome, premii și distincții obținute de acesta de-a lungul vieții, majoritatea aflându-se, începând din această zi, în expoziția permanentă de la etajul I al Muzeului.

Portret**Viorel-Daniel Partene***(continuare din pagina 1)*

Este și mulțumirea celor care cu un blid, cu o lingură de lemn, cu un cingeu cusut pe margini cu ale tricolorului culori sau cu un document unic din viața lui Rebreanu, au umplut o imensă ladă de zestre a istoriei măiereene.

Profesorul și muzeograful Viorel-Daniel Partene vorbind despre volumul *Sever Ursa și Cuibul Visurilor* (editura PIM, Iași, 2025)

Expozițiile permanente sau periodice cu care Viorel reîmprospătează atmosfera muzeului surprind prin autenticitate, prin simțul esteticului și sunt dublate de o fină selecție a conținutului și a documentației. Ele au culminat cu expoziția omagială dedicată profesorului Sever Ursa (care nu a avut niciodată până acum în muzeu un colț al lui) cu ocazia dezvelirii și sfințirii bustului acestuia și a lansării volumului „Sever Ursa și Cuibul Visurilor”, îngrijit tot de Viorel-Daniel. Pentru aceste fapte, el merită toată grațitudinea noastră.

De aceea, pasiunea și determinarea lui Viorel-Daniel Partene reprezintă garanția pentru toți cei care îl cunosc și-l apreciază, dar, mai ales, pentru familia Ursa, că faima muzeului și amintirea ctitorului său vor fi povestite, aproape zilnic, cu mândrie, de acest vajnic și autentic tânăr intelectual măierean.

Liviu URSA

Slujba de sfințire oficiată de preoții-paroahi Ionuț Drăgan, Radu Mureșan, Florin Miclea și de către dl. Vasile Borș - primarul localității Maieru

Alături de membrii familiei domnului Profesor au mai participat și măiereeni care l-au cunoscut și l-au prețuit.

Dan DOGARU

Istorie măiereană

În ziarul *Românul* din anul 1879 (anul XXIII, din 20/30 octombrie), citim o știre nesemnată (publicată și în *Gazeta Transilvaniei*, anul XLII, nr. 86, din 28 octombrie/ 9 noiembrie, 1879), intitulată *Comitele Dominicu Zichy*, în care se anunța că „În satul român Maieru, lângă Rodna, a repausat dilele trecute comitele Dominicu Zichy, fostu episcopu romano-catolicu la Veszprimu, și a lăsat moștenire nepotului seu Eugeniu Zichy uă avere de 9 milioane de florini. Decedatul era un mare adversaru alu ideiloru lui Kossuth. In anulu 1848, generalulu Gorgey a ordonat ca să fie împușcatu după dreptulu staturu fratele episcopului, comitele, Eugeniu Zichy, pentru că era bănuitu de amicu alu Austriei. Episcopulu Dominicu Zichy ensuși a fugitu la Roma, spre a’și depune demnitatea de episcopu. Piu IX ilu îndemnă se remână la postulu seu, deru comitele Dominicu Zichy i-aru fi respunsu: *Ca cretcinu suntu obligatu a ierta inamiciloru mei, ca episcopu așă ar trebui chiaru se’i bine-bine-cuvintezu – acesta ense merge peste puterile mele.* De la 1849 încoco comitele Dominicu Zichy a trăitu ca un eremite retrasu în satulu Maieru, lângă Rodna. Elu era un binefăcătoriu alu acestui ținutu. In Maieru a ziditu pe spesele sela uă biserică română unită. Unulu care a visitatu acolo pe episcopu scrie în *N. P. Journal: Afacerea comitelui Zichy-Ferraris.* Totu în *Gazeta Transilvaniei* mai citimu și următoarele: Fostulu subsecretaru de statu la ministerulu de interne, comitele Zichy Ferraris, care cum scimu, este acusat cu că a întrebuițatu influința sea de functionaru înaltu spre a specula în dauna Statului, după ce a fostu gonitu din minister, este acum exclusu din societatea aristocratiloru din Pesta. Nu demultu Jokey-Clubulu din Pesta a ținutu uă adunare în casina națională și a hotărātu a’lu escluse. Vedindu acesta, comitele Zichy a voitu se se reabiliteze a provocatu pe redactoru foiei *Magyarország* Asboth, acum târdiu, la duelu. Acesta ense a respunsu că e gata a se bate decă unu tribunalu de onore compusu de 7 membri de ambele părți va decide că comitele Zichy-Ferraris este aptu de a da satisfacțiune. Deru comitele nu a acceptratu propunerea, ci, nerăbdătoru, a mersu în biroulu redacțiunii foiei *Magyarország*, și în clubu opozițiunii întrunite spre a întâlni acolo pe Asboth ca se’lu atace din nou și se’lu silească la duelu. Audindu de asta, secundații comitelui Zichy și-au datu demisiunea și elu nici că și-a pututu afla alți secundanți noui. Intr’aceea secundații d-lui Asboth au declarat că comitele Zichy-Ferraris nu mai este aptu de a da satisfacțiune și Asboth ilu pote împușca ca pe unu cane deca va fi atacatu de densulu. Se dice ca Jokey-Clubulu va mai ține încă uă adunare în afacerea asta, deru ori-care va fi rezultatulșu reputațiunea comitelui Zichy-Ferraris e perdată, elu este exclusu din midloculu semenilor sei”.

Știrea aceasta se încheie cu această precizare. „Către capoătulu satului se vede un parculu minunatu, în mijlocul căruia se află un palat modern. Aci locuesce unu comite ungurescu, care e episcopu catolicu. Mi s’a spus că trăește de la 1848 aci și că, de și e Unguru de nascere, nu ține cu Ungurii, nu se interesează delocu de iei. Elu nu se ocupă cu politica, numai uă dată la alegerile din 1875 a împărțitu programa partied lui Sennyey printer cunoscutii sei. Tote vieță și-a dedicatu-o binefăcerei și morale crestcine. Este forte avutu și cheltuesce venitele sele colosale în acestu ținutu. Elu lasă a se zidi prin sate biserici și ajută pe cei lipsiți. De aceea e forte iubit și veneratu de poporațiunea întregulu ținutu. Casa lui e unu adevratu institut medical. Deca se îmbolnăvesce unu țeranu român, merge la episcopu, care’i dă lecuri și’lu povățuesce ca un adevratu medicu s. c. l.

Foia Kossuthiana *Egyetertes* i’a imputatu și după morte binefăcerea aceste, cu care a împărțătitu – „numai” pe țeranii români”.

Maieru în presa anilor 1879-1942

(Subliniem faptul că, până în zilele noastre, măiereni numesc „La Curte” locul unde a trăit groful Dominic Zichi. După cum se poate observa, am păstrat scrierea vremii (1879), limba română nefiind cristalizată aidoma celei de astăzi).

*

În publicația *Calendarul* (director Nichifor Crainic), din 11 iulie 1932, a apărut un articol intitulat *Sângeorz-Băi, Anieșul și împrejurimile*, semnat cu pseudonimul Peregrinus. La început, autorul scrie despre „vestitele ape minerale (n. n. din Sângeorz-Băi), care adună multă lume din tot cuprinsul Ardealului, (...) recomandate în special în bolile de stomac, intestine, ficat, stimulând digestia, secreția celor 3 sucuri: gastric, pancreatic și intestinal, cât și a fierii”. În continuare, se referă și la „băile Anieș, la poalele Măgurii Mari, înconjurate de jur împrejur de pădurea deasă de brad, cu două izvoare: unul *Antonia*, dă apa de bae, celălalt *Livia*, cea de băut, asemănătoare cu apa Erns, Bilin, Faschigen”. „Deși izvoarele minerale de aici, zice gazetarul, nu sunt întru nimic mai prejos de cele dela Sângeorz, băile Anieș sunt astăzi într’o stare care e vecină cu părăsirea, ele deabia putând deservi interesele localnicilor puțin pretențioși. (...) Totuși, atât stațiunea din Sângeorz și Principesa Elena (Valea Vinului din Rodna), cât și Anieșul oferă excursii din cele mai interesante turiștilor în masivul Munților Rodnei”.

*

În numărul 86 (anul I), în ziarul *Zorile*, din 29 iulie 1935, ce apărea la București, este publicată următoarea știre, fără a se indica numele autorului, cu titlul *Un senator bătut la Sângeorz-Băi*: „Învățătorul pensionar Dumitru Bocșa (n. n. Boșca), din comuna Maioru, posesor al terenului de pescuit *pârâul Anieș*, aducea la restaurantul Lazăr din Sângeorz băi, 2 kg. De păstrăvi. În drum spre stațiune, pensionarul s’a întâlnit cu d. Laurențiu Oanea, senator de Năsăud și posesor al terenului de pescuit *Cormaia*. D-sa, ținând neapărat să afle ce are învățătorul pensionar în pachet, a avut cu acesta un violent schimb de cuvinte. Enervat peste măsură, d. Oanea a cerut d-lui Bocșa autorizația de pescuit și totodată s’a repezit să-i confişte păstrăvii. Pensionarul, știindu-se în drepturile lui, a răspuns răstit și fără prea mult protocol, ceea ce a dat loc la o încăierare, din care d. senator Oanea a ieșit zdravăn bătut. Dus la poliție, învățătorul Bocșa a fost pus imediat în libertate, întrucât avea permis de pescuit și nicio vină în provocarea incidentului”.

*

În *Unirea poporului*, gazetă întemeiată de Al. Lupeanu-Melin și Iuliu Maior (Blaj, an. XVIII, nr. 18, din 3 mai 1936), apare o altă știre nesemnată, intitulată *Din Maieru (jud. Năsăud)*, din care aflăm că a doua zi de Paști, în Maieru, a avut loc „o frumoasă serbare școlară aranjată de elevii școlii primare de acolo (...) la care au participat toți sătenii. (...) Programul a fost compus din piesa *Fetița orfană* de Al. Lupeanu-Melin, jucată cu măiestrie de copiii școlii primare. Au mai fost diferite declamări și coruri, sub conducerea învățătorului Dumitru Vranău, cât și a d-șoarei Uța Coruțiu, cari s’au dovedit plini de pricepere în aranjarea serbărilor școlare”.

*

În *Unirea poporului* (anul XVIII, nr. 25, din 21 iunie 1936), apare din nou o știre nesemnată, intitulată *Dela Reuniunea femeilor unite din comuna Maieru, jud. Năsăud*. Informația se referă la faptul că părintele protopop Iuliu Pop a înființat în Maieru *Reuniunea femeilor unite din comuna Maieru* și că acestea „au strâns banii necesari pentru procurarea diferitelor lucruri necesare împodobirii sfintei biserici”. „Din acești bani s-au procurat 2 prapori, un rând de ornate bisericesti, un steag frumos pentru Reuniune, cărți”. De asemenea, ele au „realizat vr’o câteva covoare necesare pentru Casa Domnului. Valoarea acestor lucruri se ridică la 13.000 lei”.

*

În aceeași *Unirea poporului* (anul XX, nr. 41, din 9 octombrie 1938, Olimpiu Barna (n. n. originar din Maieru, fiul învățătorului Ion Barna) scrie un articol intitulat *Exerciții de apărare contra gazelor la Blaj*. Interesant este că exercițiile au fost făcute de profesorul Eugen Groze (n. n. originar din Maieru, fiul preotului Ieronim Groze) de la liceul Comercial de băieți, urmate de „o conferință plină de învățătură (...) din care elevii și locuitorii Blajului au învățat mult”.

*

În *Tribuna Ardealului* (an. III, nr. 641, din 6 decembrie 1942) apare un articol intitulat *Misiuni sfinte Major-Maieru*, semnat cu pseudonimul *Correspondent*. De aici, aflăm că „prima biserică din lemn din această comună s’a ridicat în a suta a XIV, în partea comunei numită *Dragomana*”; tot aici se afla și o școală. „Prin suta a 17-a pe moșia Bobenilor

Aspecte de la sfințirea bustului regretatului profesor Sever Ursă

(a familiei Bob), la distanță de 100 metri dela actuala biserică, numită *biserica cea nouă*, s’a clădit o altă biserică de lemn. Această biserică a fost mistuită de foc. Cu timpul, s’a clădit o altă biserică, chiar pe locul unde se află astăzi biserică cea nouă. În urmare, înaintea bisericilor existente astăzi în comună au fost trei biserici. În timpul foametei din 1816-1817, „s’a clădit *biserica de peste apă*, o biserică de piatră destul de încăpătoare când s’a clădit, dar neîncăpătoare mai târziu. Biserica a fost înzestrată și împodobită cu cele rămase din bisericile de mai înainte. Până astăzi (n. n., e vorba de anul 1942!) se păstrează în această biserică, ca o scumpă moștenire, o serie întregă de icoane vechi de o frumusețe rară și de mare preț, din punctul de vedere al picturii bisericesti. Biserica aceasta este ținută în curățenie exemplară, deși serviciu bisericesti se țin în ea numai de câteva ori la an, mai ales că puțină lume poate încăpea în ea. Pela 1872-1873 s’a clădit *biserica cea nouă*, o biserică mare, frumoasă, cu un iconostas potrivit, cu icoane

(continuare în pagina 4)

A consemnat Icu CRĂCIUN

Istorie măiereană*(continuare din pagina 3)*

pictate la o școală de pictură de bun nume din străinătate. Cheltuielile cu construirea bisericii în mare parte le-a suportat episcopul refugiat Dominic Zichy. Biserica a fost consacrată de episcopul Mihail Pavel. Această biserică mai târziu a fost renovată și binecuvântată de Il. Sa canonical dr. Octavian Domide. Școala este o clădire impozantă. Sunt peste 1000 de copii înscriși și 12 puteri didactice, între cari 4 români trudesc întru instruirea celor mici. Locuitorilor din Major-Maieru le revine Gloria de a fi primii în ceea ce privește numărul copiilor. Familiile cu câte 8-10 copii sunt obișnuite (n.n., vă reamintesc: suntem în anul 1942!). În privința aceasta locul prim îl ocupă Ștefan Vranău, a cruia familie

Maieru în presa anilor 1879-1942

numără 22 membri, iar locul al doilea îl ocupă Ioan Puiu Olar cu 20 membri. Laudă lor. Este greu a susține astfel de familii ori când și mai ales în aceste vremuri excepțional de grele, dar acești buni creștini fac dovada că ajutați de Domnul au răzbit, au biruit toate greutățile, și – bun e Domnul, care-i va ajuta să răzbească și de acum înainte. Grijă sufletească a acestor credincioși o poartă doi preoți harnici și însuflețiți de tot ce este bine. Muncesc din greu, căci mai ales școala le dă mult de lucru, dar zelul lor nu a scăzut, ci este în contiună creștere. Dela 25-29 a lunii Noemvrie s'au ținut în această frunțasă comună misiuni sfinte. Slujba de misionar a îndeplinito pâr. Leon I. Manu, egumenul mănăstirii Fuzesmikola – Nicula. La mărturisirea credincioșilor, pe lângă

preoții locului, au mai ajutat preoții Lazar Sângeorzan din Ordana – Rodna Veche, Gavril Pop din Ujradna – Rodna Nouă (Șanț) și Anton Buga din Olahszentgyorgy – Sângeorz-Băi. În cursul sfintelor misiuni s-au împărțit cu sfintele taine 1039 inși. Reuniunea mariană, care numără 89 membri, s'a îngrijit nu numai de împodobirea bisericii cu preafrumoase țășături românești, ci și au împodobit sufletele cu alese virtuți. Cei doi păstori de suflete M. O. D. protopop Iuliu Pop și Ioan Ilieșiu pot fi mulțumiți de reușita sfintelor misiuni, căci rezultatul misiunilor este o lămurită dovadă a străduinței pe care o depun pentru credincioșii lor”.

A consemnat Icu CRĂCIUNEveniment**Felicitări, domnule dr. Alexandru Dărăban!**

Teolog, poet, istoric, eseist, originar din orașul-stațiune Sângeorz-Băi, absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă și un masterat în Cluj-Napoca, fondator și redactor al revistei lunare de înaltă ținută spirituală „Pisanii Sângeorzene” (alături de prof. Florin Hodoroga), membru al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, Cetățean de Onoare al localității natale, până în prezent autor a zece cărți, majoritatea dedicate Sângeorzului și oamenilor săi de ispravă, dl. ALEXANDRU DĂRĂBAN și-a îndeplinit încă un vis: obținerea doctoratului în istorie la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca (Școala de Studii Avansate a Academiei Române, Școala Doctorală de Istorie și Arheologie). Titlul lucrării este „Viața Ortodoxă în Ținutul Năsăudului în prima jumătate a secolului al XX-lea”, iar conducătorul de doctorat C S I dr. Daniela Elena Mârza, care în cuvântul său a subliniat, printre altele, faptul că Alexandru Dărăban „a devenit doctor în istorie nu pentru venituri mai mari, evoluție în carieră sau alte motive la modă în viața științifică contemporană, a devenit doctor în istorie datorită iubirii sale față de locurile natale, față de credința în care s-a născut, datorită curajului de a aduce adevărul la suprafață și nu în ultimul rând, datorită iubirii față de Dumnezeu!”, adăugând: „Sunteți un model de evoluție prin cercetare, învățare, scriere și publicare a adevărului istoric”. Precizez că autorul și-a petrecut ani de zile studiind arhivele cu recensămintele, consultând Șematismele, calendarele, anele gimnaziului năsăudean, înscrisuri bisericești (fondurile autorităților bisericești, rapoarte anuale ale parohiilor și protopopiatului, registre de stare civilă, procese-verbale semnate de episcopi), articolele din presa vremii etc., la: Bistrița, Cluj-Napoca, Năsăud și Sibiu, mai cu seamă că tema tratată a fost puțin abordată în istoriografia românească ecleziastică din cele 13 localități din Țara Năsăudului: Năsăud, Rebrîșoara, Nepos, Feldru, Ilva Mică, Leșu, Poiana Ilvei, Măgura Ilvei, Ilva Mare, Șanț, Rodna Veche, Maieru și Sângeorz-Băi, ele constituind cândva nucleul de bază al fostului Regiment grăniceresc năsăudean. Autorul și-a propus recuperarea mărturiilor documentare inedite și edite care au permis reconstituirea unor aspecte religioase, sociale și politice din acest spațiu în perioada anilor 1900-1948. În localitățile amintite mai sus, până în

1918, nu a existat nicio parohie sau biserică ortodoxă, cu excepția bisericii de lemn din cadrul Mănăstirii „Buna Vestire” de la Cormaia, aparținând de Sângeorz-Băi. Se știe că în 1948 cultul greco-catolic a fost desființat abuziv, iar patrimoniul aparținând acestuia, a fost trecut din oficiu în posesia bisericii ortodoxe.

Lucrarea este structurată în cinci capitole, consistente, în 250 de pagini. Capitolul I se ocupă de istoriografia și sursele temei, raportate permanent la izvoare cu scopul conturării unei imagini veridice asupra localităților enumerate. Un model este Sângeorzul Român, unde s-au implicat mult călugării sângeorzeni Antonie și Ioachim Băznog, tunși în monahism la Muntele Athos.

Capitolul al II-lea cuprinde cadrul geografico-istoric și realitățile demografice până în anul 1900. Dr. Alexandru Dărăban a așezat cele 13 localități în trei grupe:

a) așezări atestate în secolele XIII-XIV: Rodna (1235), Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi (1245);

b) așezări atestate în secolele XV-XVI: Maieru, Rebrîșoara (1440), Ilva Mică (1522);

c) așezări atestate în secolele XVI-XVIII: Nepos (1604), Leșu (1624), Ilva Mică, Măgura Ilvei (1763), Poiana Ilvei și Șanț (1773).

„Instituția graniței militare năsăudene, adaugă dr. Alexandru Dărăban, a lăsat amprente în geografia acestui ținut, în emanciparea generală a populației și habitatelor, în gradul de emancipare economică, în

Regimentului II de Graniță, condiția principală de a fi înrolat aici a fost adoptarea religiei unite. Problemele bisericești și școlare au fost rezolvate de Vicariatul Rodnei, pentru greco-catolici, iar pentru partea ortodoxă de Mitropolia Ortodoxă din Sibiu (prin Protopopiatul Ortodox al Bistriței), fără a exista disensiuni majore între cele două culte. Se știe că școala năsăudeană a dat pe Miron Cristea, primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Nicolae Bălan, ajuns mitropolit al Ardealului sau Nechita Duma, episcop de Argeș. Întrucât printre elevii gimnaziului năsăudean au fost și ortodocși, a trebuit să se predea, firește, religie ortodoxă, lucru făcut de profesorii: Nicolae Maier, Pavel Beșia și Grigore Pletosu. Conform statisticii întocmite de autor, numărul total al elevilor Examinați a fost 6672, din care 5265 erau de confesiune greco-catolică (78, 91%), 1233 de confesiune ortodoxă (18,49%), iar restul de alte confesiuni.

Capitolul al III-lea se intitulează „O privire statistică a ortodoxiei năsăudene între anii 1900-1948”, și este, de fapt, o monografie confesională a zonei.

Capitolul al IV-lea, „Cadre juridice și instituționale în ținutul năsăudean”, prezintă modul de funcționare al acestora sub auspiciile Statutului Organic elaborat și aprobat de Andrei Șaguna, incluzând și societățile, asociațiile și fundațiile religioase, precum și bisericile construite în parohii și filii.

Capitolul al V-lea este cel mai stufos și abordează viața ortodoxă năsăudeană între anii 1940-1948. De aici, aflăm date despre relațiile bisericești

cu celelalte provincii istorice românești, cu Muntele Athos și cu locurile sfinte de la Ierusalim. Alte subcapitole se referă la profesorii de religie care au funcționat la școlile năsăudene: Grigore Pletosu, Augustin Bena, Vichentie Simiganovschi, Valerian Simiganovschi, Ilarion Boțiu, Victor Susa, Ioan Bunea, Vasile Puica. Printre alte lucruri, aflăm că la Sângeorz-Băi, în perioada respectivă, s-au construit două biserici ortodoxe: una cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” în locul numit „Peste Apă”, adică peste Someș, și a doua, în stațiune, cu hramul „Schimbarea la față”, dată fiind prezența numeroasă a bolnavilor ortodocși veniți la tratament.

Această lucrare se distinge prin respectarea adevărului istoric, obiectivitate și acribie, calități specifice tuturor scrierilor domnului dr. Alexandru Dărăban. Fiind un studiu de referință în domeniu, consider că merită să vadă lumina tiparului cât mai curând.

Icu CRĂCIUN

Printre cei prezenți: dl. Vasile Deac - viceprimarul localității; d-nii directori ai școlii: Nicu Cîrdan, Adrian Crăciun, Ana Maria Ureche; scriitorii Icu Crăciun, Iacob Naroș, Lazăr Avram, sculptorul Alexandru Mocanu

comportamentul general al oamenilor, în mentalitatea și în nivelul de sociabilitate al acestora. Era o mândrie să fii grănicer, de a descinde din înaintași grăniceri”. Militarizarea acestei zone a avut consecințe și în formarea elitei românești prin unirea unei părți a românilor ortodocși cu Biserica Romei. Să nu uităm că până la Unirea cu Biserica Romei, localitățile din ținutul năsăudean au fost ortodoxe, dar, odată cu înființarea

Istorie

O scrisoare primită de undeva îmi aduce vestea că autori necunoscuți au rupt o cruce ridicată mai anii trecuți într-un sat românesc, în amintirea luptătorului Todoran din Bichigi.

Cunoșteam și eu troița aceea înfiptă în pământ grăniceresc pentru a pomeni de veacurile pline de plângeri în surdină, de revărsare de doine, de petiții ticluite simplu și așternute către înălțatu împăratu și de revoluții armate. A fost ridicată să povestească despre fapta neînfricatului valah Todoran, care a aprins focurile revoluției pe culmile munților Rodnei cu 21 de ani înaintea lui Horia, Cloșca și Crișan, figură puțin cunoscută marelui public românesc.

Pe la mijlocul veacului al XVIII-lea Maria Tereza se hotărî să înființeze regimente de graniță pentru paza hotarului de Răsărit a împărăției, fapt ce-l puse în aplicare în anii 1760-61. Populația românească de acolo – liberă din vremi imemorabile – a fost militarizată în urma promisiunilor ce s-au făcut că va primi drepturi politice egale cu a celorlalte naționalități.

După doi ani, însă, românii nu văzură nicio îmbunătățire a soartei lor, cu toate că erau cătane împărătești, de aceea au început să crească nemulțumirile, până ce au izbucnit în 1763. În fruntea nemulțumirilor era bătrânul Todoran în vârstă de 104 ani.

Prilejul de a izbucni pe față nemulțumirile s-a ivit în 12 mai 1763, cu ocazia sfințirii steagurilor celor două batalioane de infanterie, -

MOȘNEAGUL TODORAN DIN BICHIGI

solemnitate la care participa, pe lângă ofițerii superiori, și episcopul Aron de Bistra – pe platoul din apropierea Năsăudului. Când ostășimea era așezată în careu, gata de a începe solemnitatea, ieși în fața soldaților – fără a se sinchisi de generalii prezenți – săteanul Todoran. Se propti în flintă și ținu următoarea cuvântare:

Fărtaților! De doi ani suntem cătane, adică grănițeri și carte n-am căpătat de la înalta împărăteasă că suntem oameni liberi. Ne-o scris iobagi, dăm dare, facem slujbe cătunești. Copiii noștri vor mere până la marginile pământului să-și verse sângele. Dar pentru ce? Ca să fim robi, să n-avem niciun drept, copiii noștri să fie tot proști, acar vor învăța ceva, acar ba? Așa nu vor purta armele ca și Sfânta Lege să ne-o șufulească tisturile. Jos armele! ... Alungați afară păgânii dintre hotarele noastre! Auziți creștini români, auziți fărtaților și ziceți după mine: că numai atunci vom sluji când vom vedea carte scrisă de înălțata împărăteasă unde is întărite drepturile noastre. Până atunci nu, odată cu capul! Ce dă guvernul din Beciu și Pesta, is minciuni goale, de azi pe mâine. Așa fărtaților și amu după mine. Pe ei feciori!

La aceste vorbe, toate batalioanele își trântiră armele la pământ de se cutremura pământul, apoi, iară, le ridicară și le îndreptară spre ofițerii străini și spre episcop, somându-l să părăsească imediat ținutul. Generalii, episcopul și ceilalți ofițeri o apucară la fugă.

A doua zi se sfătuiră grănițerii ce să facă cu armele și steagurile. Au socotit și au hotărât așa: armele să le păstreze, iar steagurile să le puie în biserici.

Scurt timp după această întâmplare veni o comisiune spre a face cercetări, tocmai de la împărăteasă. Moșul Todoran, care se prezentă în fața comisiunii să susțină revendicările, a fost arestat. Au fost, apoi, încarcerați și alții, judecați sumar și omorâți. Moartea tuturor a fost prin spânzurătoare, afară de a bătrânului Todoran care a fost omorât prin tragere pe roată. La executare, bătrânul și-a păstrat sângele rece spunând domnilor că nu regretă că moare, pentru că o face pentru dreptate, iar lumii adunată în jur i-a strigat:

Eu mor, fărtaților, pentru voi, pentru Dreptate! Da să nu vă lăsați fărtaților la străini. Să nu dai înapoi, Mă!

... Așa scrie cronică despre revoluționarul Todoran care și-a sculat nația contra străinilor cu 21 de ani înaintea lui Horia, Cloșca și Crișan.

Într-un sat Crucea moșneagului Todoran a fost ruptă.

Articol scris de **Emil-Boșca Mălin** și publicat în *Ardealul*, București, Anul III, 1943, nr. 19, p. 7

A consemnat Alexandru DĂRĂBAN

Cartea

Întâia carte de poezii a măiereanului Alexandru Cărbune (actualmente, trăitor în Sângeorz-Băi), „Printre lacrimi” (2023), a fost scrisă după ce a trecut printr-un eveniment tragic în familia sa: pierderea fiului său, Mihai, ajuns la o vârstă matură. Citind-o, m-am convins că poezia poate fi un balsam sufletesc, o alinare și o decantare a trăirilor interioare nedorite de nimeni, adică un fel de exorcizare a durerii care nu are un nume, deși există, cum bine se știe, și răni care nu se vindecă, eventual se cicatrizează și lasă urme mai mult sau mai puțin profunde.

Cel de-al doilea volum se intitulează „Pe aripile poeziei”, este publicat în 2025 la editura „Napoca Star” din Cluj-Napoca, iar „Cuvântul-înainte” cuprinde citate din: Regina Maria, George Vulturescu, Lazăr Avram și câteva opinii ale autorului despre poezie și scris, în general. „Pentru mine, scrie Alexandru Cărbune, cel mai frumos refugiu a devenit poezia”. (...) „Scriind, poți să te descarci de emoțiile care te frământă”. De altfel, prima poezie, „Cartea mea”, încearcă să fie o ars poetica, pentru el, aceasta fiind „O doină, o simfonie, printre doruri care ard”, de aceea, el nu locuiește singur, ci împreună cu „fiică-sa, doina”, săpând în sine galerii spre ceruri.

Noblețea sufletească a celui care scrie

În prima parte, poeziile sale sunt abstrase din viața intimă și realitatea abrutizată, dar se simte în ele și ecouri din lecturile clasicilor noștri: Eminescu, Coșbuc, Blaga, Arghezi, Minulescu sau

În amfiteatrul Muzeului „Cuibul visurilor” Maieru

Topârceanu. Erosul și agapele coabitează, femeia fiind „rugul ce arde mereu/ În inimă și în suflet”, însă fără „Povara dragostei” ar fi mort. „Taina tainelor”, cum se intitulează una din creațiile sale, este „Sufletul nemuritor”, adică „învierea

oamenilor”, iar clopotele „Cântă pentru viață și pentru moarte”, „Plâng (...) în grea vreme de război”, dar, pentru poet, „Nici un clopot n-are glas/ Ca și clopotul de acas’...”, „Icoanele-s lacrimi fierbinți,/ Praporii (...) Sunt aripi frânte sub pământ...”.

Partea a doua a cărții ne relevă o altă ipostază a lui Alexandru Cărbune; aceea de epigramist „cu cartușul în condei”, unde citim epigrame de substanță, cu rezonanță în actualitate, cu formulări aluzive de umor și satiră care aduc un plus de prospețime, râsul fiind un antidot universal împotriva multor tare ale umanității. Nu scapă luați în târbacă cei contaminați de fudulie, obedienții care mimează adevărul, nimfomanele, ignoranții, încornorații etc.; citez titlurile câtorva: „La taina spovedaniei”, „Securistul”, „Ai arte, ai parte”, „Patroana”, „La aniversare”, „Fata mamei”, „Asirom”, „Șoc”, „Respect”, „Zile de doliu”, „Pomana găinii”, „Dracul gol” etc.

Partea a treia cuprinde „Ecouri ale volumului anterior”. Sunt citate opinii ale următorilor: Ana Berengea, Petru Ștefan, Sandu Pui și Icu Crăciun.

Icu CRĂCIUN

Lirica

Vechi amintiri cu tata vor mai broda trecutul
Atât de proaspăt încă, în lanul veșniciei;
În nopțile cu lună, le netezesc ca lutul
În palma de olar, la-nceperea chindiei.

În șură, la Poieni, pe vatra grea de piatră
Ardeau uscate vreascuri și crengi înrășinate;
Pe lavițe de brad stam înșirați, în roată,
Și-l ascultam pe tata, cu gurile căscate.

Aduceri aminte

Fierbea domol un balmoș într-un ceaun din
cujbă –
Balmoș făcut de tata, cum numai el știa,
Părând un glob de aur – de mare, cât o cușmă -,
Când ajungea pe talger și mama ne-mbia.

În verdea poieniță creștea macrișul firav
Și mă-ndemna să-l gust - să văd că-i acrișor -;
Eu ascultam mirată, poveștile-i țesute
Despre bătrâna salcă și-alunul roditor

Ce străjuiau de-aproape fântâna răcoroasă -
Zidită, pe când tânăr a fost un fântânar -,
Cu apă cristalină, când iarba e de coasă
Și falnicul cireș îmbracă strai amar.

Cânta la fluier tata - în fluierul de-aramă -,
O veche hore - zisă c-ar fi „A oilor” -;
Mama zâmbea lăuntric, sub colțul de năframă,
Mândră de omul ei dibaci și iubitor.

Veronica OȘORHEIAN

Memorii**Patimile cardinalului Iuliu Hossu**

Iuliu Hossu s-a născut în 31 ianuarie 1885 în localitatea Milaş, județul Bistrița-Năsăud. Tatăl său, Ioan, a fost preot greco-catolic, iar mamă-sa, Victoria, născută Măriuțiu, amândoi influențându-i vocația preoțească, sădindu-i fiului trăsături și valori esențiale ca: iubirea față de aproapele, credința, răbdarea și iertarea. A urmat clasele primare în satul natal, apoi gimnaziul luteran la Reghin și Liceul Romano-Catolic în clasa a IV-a; clasele V-VIII la Gimnaziul Greco-Catolic din Blaj. În 1904, a fost trimis pe o perioadă mai scurtă la Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma. În 1906 și-a luat doctoratul în Teologie, iar în 1910 a fost hirotonit preot celib de episcopul Vasile Hossu (văr primar cu tatăl său). Din anul 1910 a activat la Episcopia de Lugoj, unde a fost, pe rând, arhivar, bibliotecar, vicanotar consistorial, secretar și director de cancelarie al episcopului Vasile Hossu. În 1914, odată cu izbucnirea Primului Război Mondial, a participat la colecta inițiată de Primăria Lugoj pentru ajutorarea soldaților mobilizați în Corpul VII Timișoara al Armatei Austro-Ungare. Frații săi, avocatul Vasile Hossu și medicul Traian Hossu, au fost mobilizați ca ofițeri austro-ungari. Al treilea frate, inginerul Ioan Hossu, a fost mobilizat ca ofițer de căi ferate în stația Oradea. El a fost cel care, ulterior, a pus la dispoziție locomotiva care a transportat delegația Unirii de la Alba Iulia la București, delegație formată din: Iuliu Hossu (episcop greco-catolic), Miron Cristea (episcop ortodox) și fruntașii ardeleni Alexandru Vaida-Voievod și Vasile Goldiș; proclamația de unire a Transilvaniei cu Regatul României a fost înmănată regelui Ferdinand I al Românilor. Vărul său, căpitanul Iustin Hossu, a luptat pe frontul sârbesc unde și a murit. După aflarea vestii morții sale, Iuliu Hossu s-a înrolat ca preot voluntar, în grad de sublocotenent la Serviciul Spiritual al Corpului VII de Armată – Timișoara. În decembrie 1914, a plecat la Viena, împreună cu *Infanterieregiment* 64, detașat pentru paza capitalei imperiale. Aici, a acordat asistență spirituală militarilor, cât și celor răniți, aduși de pe fronturi. În 3 martie 1917, împăratul Carol al IV-lea al Austriei l-a numit episcop de Gherla, ca urmare a decedului episcopului Vasile Hossu. Papa Benedict al XV-lea l-a hirotonit episcop în 4 decembrie 1917. În octombrie 1918 a trimis o directivă către credincioși și clerici, în care le cerea să recunoască doar autoritatea Sfatului Național de la Arad. „Eu aș zice: să înțelegem chemarea vremii și să împlinim din răspuneri porunca ei. Atunci suntem la culmea chemării noastre și vom plini toate ce slujba noastră categoric ne impune (...) Marele Sfat Național a luat în mână organizarea poporului iubit, pentru ca păstrând ordinea și liniștea, cinstea și buna rânduială, neprihănit să-și poată croi soarta și să vadă întrupat visul care a ieșit biruitor din marea suferințelor” spunea el. De asemenea, subliniem faptul că, după prăbușirea Imperiului Austro-ungar, Iuliu Hossu, Ștefan Cicio Pop și Iuliu Maniu, la ședințe, când se căutau căi pentru realizarea statului național unitar român, s-au opus propunerii de chemare a armatei române să ocupe Transilvania, nedorind ca unii susținători ai Regatului Ungariei să spună că a fost o Unire forțată și s-a încălcat dreptul la autodeterminare, convingându-i pe participanți că „ar fi bine ca totul să se desfășoare prin consultarea populației, sub supravegherea gărzilor naționale, care să asigure ordinea publică”. Precizăm faptul că la 1 Decembrie 1918, el a fost cel care a citit mulțimilor adunate la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia Proclamația de Unire a Transilvaniei cu Regatul României. Atunci, el a spus, printre altele: „Fraților, Ceasul împlinirii vremii este acesta, când Dumnezeu atotputernicul rostește prin poporul Său credincios dreptatea sa însetată de veacuri. Astăzi, prin hotărârea noastră, se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită, rostind fericiți, toți românii de pe aceste plaiuri: Ne unim pe veci cu Țara-Mamă, România! (...) A biruit dreptatea”. În anul 1925 a devenit senator de drept în Parlamentul României, în 1945 membru de onoare al Academiei Române, iar în anul 1969 a fost numit cardinal de suveranul pontif al Vaticanului. A trecut la cele veșnice în 28 mai 1970, fiind înmormântat în cimitirul Bellu-Catolic din București. Ca episcop al Eparhiei de Cluj-Gherla, papa Francisc l-a beatificat în anul 2019, împreună cu ceilalți șase episcopi greco-

catolici (Vasile Aftenie, Valeriu Traian Frențiu, Ioan Suciuc, Tit Liviu Chinezu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu) pe Câmpia Libertății din Blaj. Biserica Unită cu Roma (greco-catolică) îl sărbătorește ca fericit martir în data de 2 iunie.

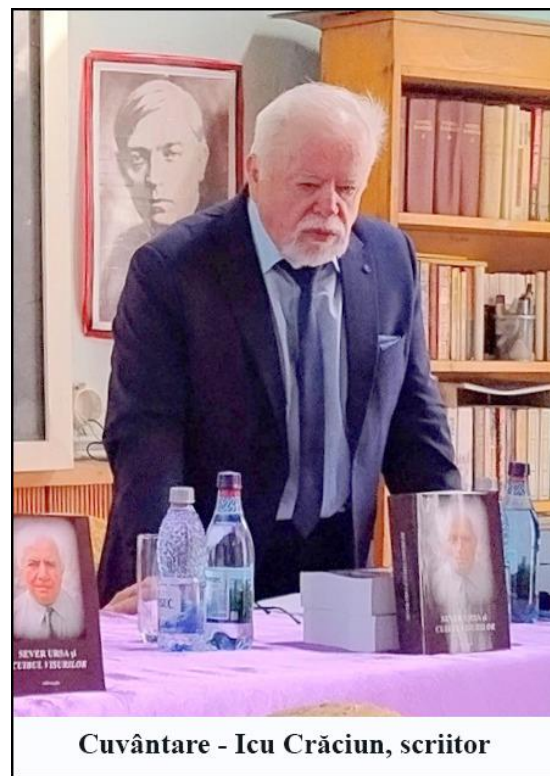
Volumul de *Memorii* al lui Iuliu Hossu, ediția a II-a (ed. Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2019) a fost republicat cu ocazia beatificării celui care și-a trăit toată viața în rugăciune, „memoriile sale fiind, cum zice în „Cuvântul-înainte” regretatul episcop Florentin, „un dialog cu Dumnezeu și o smerită mărturisire făcută în fața Tronului Gloriei cerești”. El a fost scris în 1961, când era „un proscris pierdut”, și este structurat în trei părți: Caietul I, intitulat „Rămâi cu noi, Doamne, ziua se apleacă”, care cuprinde perioada anilor 1947-1950, cu arestarea la Ministerul de Interne, la vila patriarhală de la Dragoslavele și Mănăstirea Căldărușani; Caietul II, intitulat „Casa de jelanie și suferință” cu perioada 1950-1955, anii cei mai aspri ai detenției de la pușcăria din Sighet; Caietul III, intitulat „Surghiun în țara noastră scumpă” cu perioada 1956-1961, refacerea sănătății la spitalul „Frimu” din București, detenția și domiciliul obligatoriu la Mănăstirile Curtea de Argeș, Ciorogârla și Căldărușani.

Anii 1947-1950 sunt începutul încercărilor prin care a trecut viitorul cardinal al Bisericii Greco-Catolice, împreună cu credincioșii săi. Scrisoarea aceasta sau „șirele acestea” cum scrie el, poate fi considerată ca un testament lăsat „scumpei sale eparhii” și „tuturor fraților preoți și fii credincioși”. Chiar scrie:

„Luați, dară, scumpii mei, acest cuvânt drept testament al meu, în care vă las ce am mai scump: dragostea mea pentru voi toți, pentru scumpii fiii voștri, pentru urmașii lor fără număr. Al vostru am fost, al vostru sunt și al vostru rămân până la sfârșitul vieții mele. Primiți dar de la mine acest bun pe care vi-l las: dragostea sufletului meu întreagă”. Anii aceștia au fost începutul când autoritățile comuniste atee, alături de sovietici „au prădat și au înstrăinat până și din vestmintele” sale și chiar și diferitele lucruri pe care le folosea zilnic, „care pe ce au putut pune mâna, ca lucrurile nimănui”. În continuare, prezintă „starea scumpei noastre Biserici Române Unite cu Roma eternă, înainte de încercarea de a o sugruma și a o îngropa”. Era convins că Biserica lui trăiește în pofida faptului că a fost interzisă, că va renaște, mult întărită, „va răsări mai frumoasă, mai puternică”. „Iubirea Domnului să o vedem în încercare, în suferință. Nimic nu se poate naște fără suferință, fără jertfă” scria el, adăugând: „Nelegiuirea nu va rămâne biruitoare, minciuna se va destrăma, iar adevărul va străluci biruitor”. Puțini greco-catolici s-au lepădat de religia lor; „Adevărul este că au fost trecuți pe hârtie de om, care nu poate stăpâni sufletul, în care nu poate intra nimeni, decât Dumnezeu, creatorul lui, și acela căruia îi deschide el intrarea” comentează Iuliu Hossu faptul că s-au întocmit liste cu cei care din diverse motive au semnat. Acum, aflăm că „s-a cerut de la preoți să ceară în biserică (...) pedeapsa lui Maniu, care era întemnițat, (...) pedeapsa cu moartea”. Aceia care nu s-au conformat au fost aruncați în temnițe pe nedrept. A urmat sechestrarea tuturor clădirilor (inclusiv a școlilor confesionale) aparținătoare Bisericii Greco-Catolice. Libertatea se stingea încetul cu încetul. Apoi, a urmat scoaterea regelui Mihai I din țară. La slujbe, la sinoade, el „a îmbărbătat și mângâiat pe toată lumea, întărindu-i în credință”, îmbărbătându-i și îndemnându-i să rămână uniți și neînfricați. Pentru românii credincioși, anul jubiliar 1948 cu cei 100 de ani de la Revoluția din 1848 și 250 de ani de la Sfânta Unire, a fost un „an de întunecare și înrobire”. În 15 mai 1948 stăpânirea

comunistă, fără țară și fără Dumnezeu, a organizat sărbătoarea centenarului Adunării naționale pe Câmpia Libertății de la Blaj cu alți oameni aduși din alte părți cu camioanele și trenurile. Acum s-a cerut public ca greco-catolicii să se lepede de credința lor prin părintele patriarh al Bisericii Ortodoxe și părintele mitropolit Bălan al Sibiului și să se unească cu ortodocșii, după cum programase Moscova. Bălan chiar vestise sus și tare că „nu-și va da odihnă oaselor până nu va desființa Biserica Unită”. Amintim faptul că partidele istorice fuseseră desființate, iar drepturile românilor călcate în picioare, urmărindu-se și dezbinarea între frații creștini, demoralizarea și intimidarea lor. Firește, au fost și printre preoți unii cu „ținută dubioasă și păgubitoare”, șovăitori, „defețiști și oportuniști”, care au trădat greco-catolicismul. De neuitat este audiența la prim-ministrul Petru Groza cu privire la evacuarea Academiei de

teologie când trebuia să se redeschidă anul școlar, ocupată de un liceu de stat. Cu această ocazie, Groza și ministrul cultelor de atunci, Stanciu Stoian îi propun să fie mitropolit ortodox de Iași, iar Hossu, rănit în suflet, să li se adreseze cu celebrele sale cuvinte emblematice în privința „dăruirii vieții pentru credință”: „Domnule prim-ministru: credința noastră este viața noastră”; această deviză a devenit astăzi un adevărat motto cu valență universală. Încetul cu încetul, cercul împotriva sa se strânge tot mai mult. Ultima biserică sfințită a fost cea din localitatea Târlișua, din județul Bistrița-Năsăud. Peste câteva zile, mai exact în noaptea de 28 spre 29 octombrie 1948, avea să fie arestat de oamenii Securității

Cuvântare - Icu Crăciun, scriitor

și să înceapă patimile prin pușcăriile comuniste și domiciliile forțate ale unuia din cei mai statornici episcopi greco-catolici întru credință; firește și ceilalți confrăți greco-catolici au împărțit aceeași soartă, dovedind aceeași rezistență exemplară întru credință. La temnița din Sighet și s-au luat numele și li s-a dat un număr; Iuliu Hossu a avut numărul 6 și a ajuns o mână de om, numai oase, dar nu a renunțat la credința sa, rezistând exemplar oricăror tentații. Cine îi va citi *Memoriile* se va cutremura câte suferințe și nedreptăți a trebuit să îndure acest înalt prelat și cred că nu greșesc că ne aflăm în fața unui nou *Jurnal al fericirii* de incontestabilă valoare. Din toate încercările dramatice prin care a trecut, el a ieșit cu sufletul întărit în credință, speranță și iubire, rămânând până la sfârșitul vieții fidel slujirii sale, imun dorințelor de răzbunare, respingând ispita răului și a întunericului, punând întotdeauna deasupra credința. În loc să-i afurisească pe cei răi, el scrie cu deferență: „Dumnezeu Preamilostivul să-i ierte”, „îi iert pe toți și cerșesc iertare de la Tine, Preamilostive Doamne, pentru toți; dă-le, Doamne, iertare și dreaptă pocăință”. Deși a fost un păstor blând și conciliant, cu suflet nobil și plin de dragoste față de cei păstoriți, trebuie să spunem că a avut un acut simț al adevărului și al dreptății, fără a căuta răzbunarea. Stilul acestor memorii, lesne de înțeles, degajă „un echilibru interior și o libertate de gândire demnă de un suflet ales, de un maestru al vieții spirituale”. Deseori, scrie ca în scrisorile sale pastorale cu prilejul marilor sărbători. De altfel, se ruga și medita zilnic cel puțin patru ore. A știut că nu numai el a fost prigonitor de autoritățile comuniste, ci toți credincioșii greco-catolici. Închisorile n-au însemnat numai un regim de exterminare, îndeosebi prin înfometare, pedepse, umilire zilnică, ci și tentative de ademenire, de ispite. De aceea, s-a dedicat credincioșilor greco-catolici, fiindcă în mijlocul lor „este ușor și fericit nu numai a trăi, ci și a muri”.

Iată o carte ce nu trebuie să lipsească din lecturile noastre.

Icu CRĂCIUN

Eseu

Termin, programare ori rendez-vous?

Într-o ordine a celor mai frecvent folosite cuvinte din limba germană, un loc de frunte îl ocupă, cu siguranță, (der)Termin (substantivele se scriu, în germană, cu majusculă). Această noțiune s-a impus atât de mult, încât vorbitorul străin care trăiește în Deutschland și-l însușește de la bun început, intercalându-l între cuvintele limbii materne. Acesta, chiar dacă în familie și parțial în societate vorbește limba maternă, fie ea turcă, italiană, greacă ori română, Termin-ul este folosit în forma lui originală. N-aș fi crezut că noțiunea (din latinescul terminus = graniță) are un istoric atât de îndepărtat, căci ea este atestată încă din secolul al XV-lea, într-un codex bisericesc elaborat la Köln. Caracterul temporal este de la bun început dominant, făcând trimitere la o anumită dată calendaristică, uneori chiar și la o anumită oră, dar în cadrul de ansamblu se impun câteva nuanțări.

Cuvântare - prof. univ. dr. Lazăr Avram

anumită dată o lucrare de care persoanele ori firmele sunt legate printr-un contract cu putere notarială (bunăoară a preda o lucrare din domeniul de construcție, ori a restitui o sumă de bani către o bancă de la care un client particular a făcut un împrumut, a luat un credit etc.). Dar nu vrem să insistăm asupra numeroaselor semnificații din limba germană juridică, ci să ne oprim puțin asupra sensului din sfera privată.

Am Termin la doctor, chiar așa, propoziție în limba română, dar cuvântul cheie, Termin, rămâne în forma inițială, originară. Îmi aduc aminte de vremurile de început, după ce sosisem aici, în țara lui Goethe, aveam multe Termin-e la Arbeitsamt (Forțele de Muncă, ori Bursa locurilor de muncă, din ziua de azi). Nici prin gând nu-mi trecea să folosesc o noțiune din limba maternă.

Explicația am găsit-o mai târziu, după ce trecusem de acea perioadă frământată, inerentă oricărui început, mai ales când este vorba de locuri, oameni, limbă și cultură străine. Similarul din românește, programare, ori cel din limba franceză, rendez-vous, nu au o încărcătură de imperativ comparabilă cu cea a Termin-ului. Nici pe

departe. Mai ales în franceză, unde rendez-vous trimite, înainte de toate, la o întâlnire a două persoane de sex opus, ori, și mai exactă în acest sens, forma rendez-vous galant, care, dincolo de întâlnirea propriu-zisă, își propune tatonarea terenului dintre doi parteneri în vederea evaluării potrivirii ori nu pentru eventualitatea creării unei relații intime. Ei, de aici până la a avea un rendez vous la un doctor este, după părerea mea, cale lungă.

Dar, întorcându-mă la noțiunea din limba germană, pe aceasta aproape că o pot vizualiza, personifica: una care se erijează ca un fel de judecător, cu roba-i specifică profesiei, cu ciocanul judecătoresc ridicat, gata-gata să-l lase să cadă peste pupitru și să rostească ceva greu, cu iz de decizie finală, poate chiar sentință, totul însoțit de gesturi largi și ferme și mai ales de o mimică ... acră. Programarea ori data din limba noastră sunt oarecum inofensive, poate chiar ușor imprecise, neavând nici pe departe din poruncitorul Termin-ului. Intervine însă un aspect lingvistic, respectiv semantic foarte interesant. În românește avem și varianta termen, care acoperă foarte bine sensul din limba germană. Cel puțin dacă lăsăm la o parte sensul strict privat. Termenul se referă la o dată (calendaristică) exactă, la care are loc ceva anume, bunăoară de restituire a unui împrumut, ori poate de durată, în cazul depunerii unei cereri, contestații etc. Aici limba română este mai aproape de limba germană decât de cea romanică, franceză. Curios, nu?

(Ostfildern, în iunie 2025)

Damaschin POP-BUIA

Cartea

Motto:

„Într-un jurnal, autorul se exprimă pe sine însuși, fiind genul literar care e un excelent vehicul al propriei individualități, înregistrând cu fidelitate lucruri și evenimente din viața zilnică. Fiind și o alternativă a vieții, jurnalul oferă autorului sentimentul independenței emoționale și spirituale.” (Susan Sontag, scriitoare, filosoafă și eseistă americană)

Am citit cu toții, de-a lungul anilor, tot felul de jurnale, pe zile și nopți, pe luni, pe anotimpuri, uneori chiar pe ani, unele pline de amănunte nesemnificative, altele înțesate de reflexii personale suculente, cu miez și simțire elevată, pigmentate cu nostalgii sau, de ce nu, de un realism surprinzător. Ceea ce-și notează Cornel Cotuțiu în cartea Felurite feluri, volumul 2, Publicistică, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, Cluj, 2024, capitolul II, intitulat „De unul singur”, p. 47-68, este cu totul aparte, nu ține cont de repere calendaristice (deducem că începe într-o toamnă, mai precis începutul lui octombrie) și sfârșește prin zodia Vărsătorului, final de ianuarie. Ne lasă, de regulă, să deducem cam în ce parte de an ne aflăm. Când credem că autorul inventariază ca mulți alții, doar întâmplări cotidiene aproape banele, dintr-odată ne trezim în toiul unor meditații profunde și a unor introspecții personale de mare finețe acumulate în urma unei vaste experiențe de viață, ca om și scriitor. De la aspecte personale din viața lui (Fiice, nepoți și nepoate, pomenirea celor morți, evocarea unor amici care sunt sau nu mai sunt, starea de sănătate, mersul scrierii și redactării unei cărți etc.), ne pomenim cu paragrafe de meditații și considerații personale ca: „Geneza” și Mircea Eliade, vârsta și trecerea timpului, conotații despre „Bunul Dumnezeu”. Astfel că drumurile lui Cornel Cotuțiu au o anumită traiectorie numai de el știută. Ne plimbă dezinvolt pe străzile urbei natale, socializând cu omul obișnuit și cunoscut de-o

Cuvântare - conferențiar univ. dr. Ovidiu Ursa

Jurnalul unui om solitar

viață, ne duce la Alma Mater-ul studenției sale, cu opriri la Filiala județeană a Uniunii Scriitorilor din România, punându-ne la curent cu viața culturală a orașului. Apoi, o ia pe Someș în Sus, cu adrese precise (Maieru, Anieș, Rodna Veche) sau spre Bistrița (Biblioteca Județeană „George Coșbuc”). Nu lipsesc din jurnal și date despre zbaterile lui interioare, dar și cele legate de pregătirea unei noi cărți, observații despre limba actuală, cum vorbim, cum scriem, despre anxietate, amintiri din anii de profesorat, lecturi recente etc.). Răzbat și atitudini cetățenești de actualitate cum ar fi condamnarea războiului din Ucraina, dar și despre viața politică la vârf.

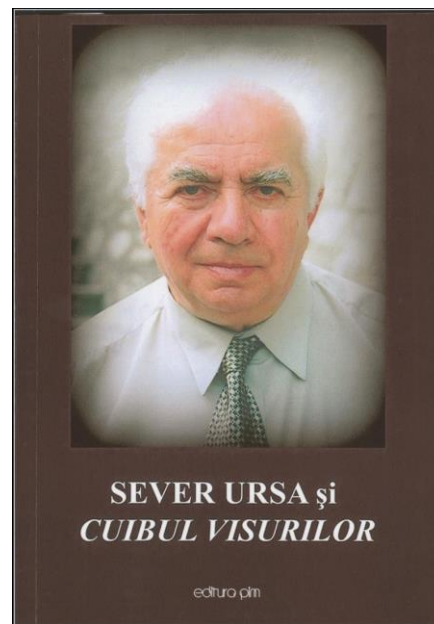
Privit retrospectiv, jurnalul din volumul anterior (Felurite feluri, volumul 1, Publicistică, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2024, din capitolul al II-lea intitulat „File de calendar”, p. 30) pare mai ordonat, el începe cu data de două ianuarie și este construit pe aceleași tipare, adică avalanșa întâmplărilor se rostogolește nemiloasă, asistăm la fapte și evenimente adiacente autorului, bine

selecționate și concentrate sintetic pe alineate vizibil marcate. Întâlnim cam aceeași structură: evocări de suflet, dar și mini portrete ale unor personalități actuale, considerații pertinente de ordin personal despre TIMP, vârstă și somn, intime (cum se descurcă cu informatica, cu lucrul la o nouă carte etc.) Jurnalul din primul volum se încheie înainte de venirea toamnei și lasă loc celui din volumul al doilea care-l continuă. Aflăm cu surprindere că autorul își ține jurnalul la zi, începând cu anul 1964, deci o viață de om și a unei epoci cu decenii întunecate sau obsedante, cuprinse în cei șaiszeci de ani, dar și a unui colț de țară pe care autorul îl numește atât de plastic, județul „Coșbuc-Rebreanu.”

Să revenim la cartea despre care vorbim, în primul capitol intitulat Împreună – se demonstrează una din ideile anterioare și anume că autorul, deși este solitar, nu este singur. Este înconjurat de prieteni, cunoștințe, amici literari cu care socializează la nivel înalt (Ioan Aurel Pop, V. Fanache, Teodor Mihadaș, Daniel Drăgan, Radu Săplăcan, Ion Mureșan, Zorin Diaconescu, Radu Țuculescu și Gavril Țărmure. O altfel de legătură o are autorul cu cei care scriu despre el (Iacob Naroș, Ion Radu Zăgreanu, Viorica Pop) sau cu cei despre care scrie el însuși (Mihaela Aionesei, Veronica Oșorheianu, Mariana Prigon Sbârciu, Iacob Naroș).

Capitolul al III-lea pare a fi preferat de autor, sarcasmul ironia fină, simțul ascuțit al limbii vorbite și scrise sunt la ele acasă. Teme dintre cele mai felurite ne trec prin fața ochilor: Generozitatea unor cuvinte, patria în ziua de azi, bilanțul unui an chinuit (2023), despre adevăr și dreptate, starea învățământului actual, vecini, cărți și scriitori, sport, scris și scriere etc.

Al patrulea capitol, Tentații prozastice – încheie de regulă cam fiecare volum din seria La noi, o mini proză cu accente filozofice, Când vrea el și una cu nuanțe satirice, Pățanie la casa de oaspeți. Nelipsita Bibliografie și Indice de nume încheie cel de-al XII-lea volum din cunoscuta serie „La noi.”

Aprecieri elogioase asupra copertii și ilustrațiilor care dau viață și eleganță volumului, chiar dacă sunt doar în alb și negru, autoare Georgiana Cotuțiu, dar și lui Cornel Cotuțiu pentru râvna neobosită cu care ne încântă prin cărțile sale destul de dese.

Nu de multă vreme, Cornel Cotuțiu a intrat plin de cutezanță și optimism în rândul octogenarilor. Redactorii de la Cuibul visurilor măierene îi doresc multă sănătate, inspirații de zi cu zi și spor într-ale scrisului.

Iacob NAROȘ

Istorie măiereană**„Dăruind vei dobândi”: Cazul Grigore Hangea din Maieru în legat¹
„pentru cultivarea poporului”. Contribuții documentare**

Adrian Onofreiu*

„[...] în cursul studiilor am beneficiat de bursă din Fondurile Grănicerești și având înaintea ochilor pilda strămoșilor noștri grăniceri, care din averea lor au format Fondul școlar și de Stipendii din Districtul Năsăudului pentru ajutoarea la studii a descendenților lor”, astfel își motiva dorința testamentară fostul elev al gimnaziului năsăudean, ajuns dascăl pe meleaguri depărtate, Mihai Bodiu, la data de 22 septembrie 1930.

Textul definea încă și la data redactării lui (s. n.) perenitatea atitudinală a foștilor grăniceri năsăudeni, care la momentul desființării confiniului militar, prin „Învoirea” din 13 martie 1851 au decis ca bunurile dobândite cu jertfă de sânge să nu se împartă între comunitățile componente, ci să fie administrate ca un întreg, de sine stătător².

În ședințele consecutive din 27 și 29 septembrie, 5-6 octombrie 1861 și apoi, 13 și 21 septembrie 1862, alături de alte decizii reglementative a bunurilor dobândite prin grația împăratului³, s-a hotărât la pct. VI, ca fondul „proventelor”, în continuare denumit școlastic, asumat potrivit devizei „literatura și cultura poporului român în toate ramurile de știință, arte și meserie” să fie utilizat pentru

Alte aspecte de la vizitarea expoziției permanente

susținerea școalelor comunale, a celor cinci școli triviale, Școala Normală din Năsăud, cea de fete, iar în Năsăud „să se fondeze și ridice un gimnaziu complet național român, instituit public, între celelalte gimnazii complete ale patriei”⁴.

Fondul de montur și-a schimbat denumirea în fond de stipendii și a fost destinat acordării de burse și ajutoare pentru fiii și urmașii grănicerilor ce urmau studii mai înalte. Pentru ca destinația celor două fonduri administrate cumulativ - alături de fondurile școlare comunale, proprietatea separată a fiecărei localități - să nu se „altereze în viitor”, s-a decis concentrarea lor la Năsăud și administrarea lor de către o *comisie administratoare*, organul executiv al *comitetului fondurilor grănicerești*⁵. Astfel au fost puse bazele unui model atitudinal, definit prin cele două categorii, complementare: instituțiile de învățământ și susținerea materială a celor care le frecventau, în prima etapă, la nivel local, apoi, pentru continuarea studiilor în instituții de învățământ superior din monarhia dualistă.

Acest sistem a avut ca rezultat conștientizarea, asumarea și aplicarea lui în practică, pe parcursul generațiilor care au urmat. Falanga intelectualilor formați prin susținerea financiară a fondurilor grănicerești, impresionantă numeric⁶ s-a

Vizitarea expoziției permanente „Viața și opera Profesorului Sever Ursa”

constituit într-un model unitar, care a generat asumarea sintagmei definită ca *binele comun*.

Și, desigur nu întâmplător, a transferat în mentalul individual modelul atitudinal al sacrificiului material pentru atingerea acestui scop. A rezultat o complementaritate în acțiunea și activitatea fondurilor grănicerești, care s-a manifestat în principal prin legate - în/ sub forma juridică din epocă, a dispozițiilor testamentare - ale unor actori, ei însuși beneficiari ai sistemului educațional de aici.

Dacă în principal testamentele, aici, ca și oriunde cuprindeau în esență dispoziții referitoare la cantitatea averii rămasă și modul ei de administrare - fie ea alcătuită din bunuri imobile sau diverse înscrisuri de valoare - ca și calitatea celor cărora le revenea moștenirea⁷, o dată cu accederea la un grad mai înalt de instrucție și a unor experiențe îndelungate de viață, devine sesizabilă orientarea testatorilor și înspre scopuri culturale. Datorate unor categorii sociale diverse - foști militari, funcționari în justiție sau dascăli - documentele care exprimă ultima lor dorință cuprind în principal, testamentele propriu-zise, completate prin acte vocaționale, sub forma instrumentelor/literelor fundamentale. Toate sub controlul/administrarea fondurilor grănicerești.

Deși analizate la modul generic⁸, acest gen de documente oferă satisfacții intelectuale nebanuite. Acesta este motivul pentru care publicăm în continuare documentul mult mai elaborat - adevărat act de elocvență juridică - testamentul întocmit (și asumat, în nume propriu) de *Grigore Hangea*, ajuns la gradul de căpitan, din localitatea *Maieru*. Beneficiar al traectului profesional caracteristic zonei, a făcut școala trivială în Maieru. A urmat apoi Institutul Militar (Militar-Erziehungshaus) din Năsăud, înființat în 1784. Numărându-se printre cei mai buni absolvenți ai acestuia, a fost numit ceva mai târziu profesor „adjunct”. Ajuns cancelist, după pensionare s-a retras la proprietatea sa din Maieru. A lăsat prin testament suma de 12.000 florini și alte bunuri imobile, „legat de scopuri pentru cultura poporului român și a naționalității române” (pct. VIII).

Acestea au fost detaliate în prevederi referitoare la: „înființarea unui fond de stipendii pentru elevii militari, suma de una mie florini; pentru înființarea unui fond de stipendii cu numele de „Grigore Hangea”, în administrațiunea Asociației Transilvane pentru Literatura și Cultura Poporului Român, suma de una mie florini, pentru doi tineri

De-ale lui Ilie**Fabricantul de curcubeie**

Din marele păsărar Ylie am ajuns o ruginită bujie, un biet artist, un pictor bătrân și mărunțel ce scrijelește pietre și lemne, ce mângălește cărămizile de la cămăruța ruginie cu garduri, pārleazuri, porți, porțițe și ferestre. Mă ajut de accidente, ridicăturile, adânciturile, interstițiile, fisurile fiecărui tablou de lut ars. Perete-i acum un vitraliu vesel de forme și culori felurite într-o alcătuire ciudată și aiurea amestecată cu umbre, lumină, mucegai, paianjeni, furnici și uneori în noapțile calde li și mi se alătură fluturi nocturni. Așa îmi învelesc scurtele nopți ale vieții, iar ziua, ca să-mi înveslesc orele și clipele arunc cu o stropitoare albastră curcubeie peste zece fire de porodici, două tufe de leuștean, câteva fire de busuioc, cinci păstăi, mai stăi, să-mi amintesc, trei castraveți, două tufe de lavandă din grădinița mea miniaturală!

Ilie HOZA

români care urmau cariera de comercianți; sprijin pentru o fetiță de la școala inferioară de fete”.

(Va urma)

¹ Dispoziție testamentară prin care se lasă cuiva o moștenire; bun lăsat cuiva printr-o dispoziție testamentară; *Dicționar explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 565.

* Prof. Dr, Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud; email: adrianonofreiu@yahoo.com

² „Fondul așa numit al proventelor și al monturului (Monturs unde Proventenfond) ...transpunându-ni-se nouă ca ale noastre în proprietate și posesiune - citim în textul documentului - *să nu se împartă între proprietățile comunității, fără a rămâne așa laolaltă și să formeze un întreg nedespărțit a comunităților proprietare* (s. n.)”. După ce sublinia acest caracter din perioada militarizării, decizia reprezentanților statua ca „fiecare comunitate să aibă la totul acesta, numai una parte ideală, indescindibilă”; apud. *Districtul Năsăud. 1861-1876. Contribuții documentare*, autori, Simion Lușșan, Adrian Onofreiu, Ed. Fundației „George Coșbuc” - Năsăud, 2003, doc. 37, p. 232.

³ Vezi textul rezoluției imperiale datată Laxemburg, 27 august 1861 în *Contribuții documentare referitoare la situația economică a satelor năsăudene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, volum îngrijit de Simion Lușșan, Adrian Onofreiu, Ed. Mesagerul, Bistrița, 2007, doc. 1, pp. 93-95.

⁴ *Districtul Năsăud...Contribuții documentare*, pp. 234-235.

⁵ Lazăr Ureche, *Fondurile grănicerești năsăudene (1851-1918)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, p. 37. Alături de fondurile și fundațiile care au fost administrate de către și în favoarea elevilor gimnaziului din Năsăud, ca o primă etapă în formarea profesională; vezi Virgil Șotropa, Dr. Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene*, Năsăud, 1913, III, *Fonduri și fundații*, pp. 303-313.

⁶ Pe larg la Lazăr Ureche, *op. cit. passim*; Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.

⁷ *Testamente din Districtul Năsăud (1861-1871)*, editori: Daniela Deteșan, Adrian Onofreiu, Mircea Prahase, Claudia Septimia Sabău, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2011.

⁸ Lazăr Ureche, *Fundații și fonduri particulare administrate de către fondurile grănicerești năsăudene*, în „Revista Bistriței”, Bistrița, VII, 1993, pp. 149-153; Idem, *Fondurile grănicerești...p. 89*; Ioan Seni, *Fundații, depozite, societăți și fonduri în sprijinul gimnaziului grăniceresc năsăudean*, în Almanahul Societății culturale-științifice „Virtus Romana Rediviva”, Cluj-Napoca, Nr. 10/2006, pp. 122-124.

Adrian ONOFREIU

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluș Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643

Învățământ

CUIBUL VISURILOR

Sport

Cultură